

JAAP DE WIT SCHRIJFT
AL Z'N LEVEN LANG MUZIEK

ALTIJD OP ZOEK NAAR BETER

Hij schrijft al z'n leven lang muziek: een tweede stem voor de psalm op de basisschool, voorspelen voor zijn vader die organist was, een compositie als cadeau voor de tekenleraar. Jaap de Wit móét zich muzikaal uiten op papier. En aan het klavier. Hij legt bij dat alles de lat heel hoog. "Ik ben altijd op zoek naar beter."

tekst: JACO VAN DER KNIJFF *beeld:* RENATÉ BLEIJENBERG-VAN LEEUWEN

Naarmate het gesprek in de woonkamer in Zwijndrecht vordert, staat Jaap de Wit (53) vaker op om iets te zoeken in de kast naast het klavecimbel. Daar blijkt heel wat muziek te liggen. „Ik heb voor elke psalm wel iets gemaakt.” En als het gaat over het cadeautje voor zijn voormalige tekenleraar, Herman A. van Duinen uit Dordrecht: „In 1985 gaf ik hem voor het eerst een bewerking als cadeau. Dat ben ik jaarlijks blijven doen. Binnenkort hoopt hij 80 te worden, dan wordt het de 38e keer dat ik hem een muziekstuk geef.” Behalve dat De Wit een vaardige pen heeft, is hij ook een geoefend speler. Dat blijkt als hij achter zijn tweeklaviers klavecimbel kruipt – een instrument van Cornelis Bom uit Schoonhoven. De Wit laat horen wat hij zoal doet als hij speelt in de gemeente waar hij met zijn gezin lid is, de hervormde gemeente Kralingen-West. „Meestal maak ik voor een dienst toch wel twee of drie nieuwe voorspelen. Natuurlijk gebruik ik bijvoorbeeld ook het koraalboek van Dick Sanderman. Maar soms wil je een voorspel bij een specifiek vers uit een psalm hebben. Hier, Psalm 100. In vers 3 gaat het over het statig binnentreden van de poort. Dan beginnen er bij mij allemaal bellen te rinkelen. Dat wil ik in de muziek tot uitdrukking brengen. Luister maar: je hoort de mensen lopen.” Dat hij steeds weer nieuwe voorspelen componeert, heeft ermee te maken dat hij een innerlijke drang ervaart, zegt De Wit: „Het is voor mij een drive. Ik moet dit doen.” Veel van wat hij schreef, ligt onuitgegeven in de kast. Wel leverde hij een flinke bijdrage aan de recente uitgave met voorspelen bij de gezangen in de bundel "Weerkdank".

Psalmbewerkingen van zijn hand zijn echter maar mondjesmaat uitgegeven. „Ik ben er de persoon niet naar om m'n muziek aan de man te brengen.” Maar daar komt verandering in. Op aandringen van vriend Arie de Bruijn uit Papendrecht gaat De Wit nu voorspelen en zettingen bij de psalmen en bij liederen uit het Liedboek uitgeven. Hij laat het concept van deel 1 van de psalmenreeks zien, met de Psalmen 1 tot en met 16. De bedoeling is dat er op deze manier de komende jaren bewerkingen van alle psalmen zullen verschijnen.

WISKUNDE

Jaap de Wit (1969) is in het dagelijks leven fulltime wiskundedoцент. Meer dan 25 jaar gaf hij dat vak op locatie De Swaef van het Wartburg College in Rotterdam. Inmiddels is hij verbonden aan de vavo-opleiding van het Da Vinci College in Dordrecht. Tegelijk mag De Wit zich professioneel musicus noemen: hij deed de complete orgel- en kerkmuziekstudie aan het Rotterdams conservatorium. Hoe presenteert hij zich tijdens een voorstelrondje? Als wiskundedoцент of als musicus? De Wit: „Poeh, ik ben het allebei. Het een kan niet zonder het ander in mijn leven, het loopt door elkaar heen. Op school ben ik natuurlijk de docent. Maar ze weten daar ook dat ik iedere zomer met vrienden een orgelreis maak: naar Noord-Holland, naar Groningen of naar Noord-Duitsland. Daar doe ik niet geheimzinnig over.” Op dezelfde plek aan de kamertafel zit De Wit de ene keer een wiskundeles voor te bereiden en een andere keer een koraalbewerking te maken. „Het zijn geen gescheiden werelden, het ene beïnvloedt het

andere. Soms merk ik dat dezelfde emoties een rol spelen. In de klas zit ik soms naast een leerling die een som niet snapt. Dan vraag ik door. Tot de leerling zegt: „O, maar dan zit het zo!?” Datzelfde kan ik hebben als ik een muziekstuk van een componist aan het bestuderen ben. Dat je ineens ziet hoe een bepaald fragment bedoeld is: „O, wacht even...” Het is precies dezelfde emotie.”

Vaak heeft muziek ook iets wiskundigs. Met name de composities van Bach staan erom bekend dat ze helemaal kloppen. Bijvoorbeeld het grote werk "Die Kunst der Fuge", waarin Bach vanuit één thema veertien fuga's en vier canons ontwikkelt. De Wit: „Toen ik een jaar of 16 was, was ik helemaal weg van dat stuk. Voor "Die Kunst der Fuge" mocht je me 's nachts wakker maken: ik had daar zo'n emotioneel gevoel bij. Die muziek zit dan ook heel knap in elkaar; haast niet aards meer. Bach wilde

„Bachs muziek zit heel knap in elkaar; haast niet aards meer”

daar iets mee uitdrukken; hij wilde God ermee verheerlijken. Niet voor niets schreef hij "Soli Deo gloria" onder zijn composities.”

ASMA EN VAN EGMOND

Als De Wit – hij is een oudere broer van de Zwijndrechtse musicus Gerard de Wit – over zijn muzikale vorming vertelt, blijkt dat een paar mensen daarin van groot belang zijn geweest voor hem. Allereerst

zijn vader. Die was organist van de gereformeerde gemeente van Zwijndrecht. „Toen ik een jaar of 10 was, vond hij dat ik al aardig kon spelen en liet hij me de laatste psalm begeleiden en het uitleidend orgelspel doen.”

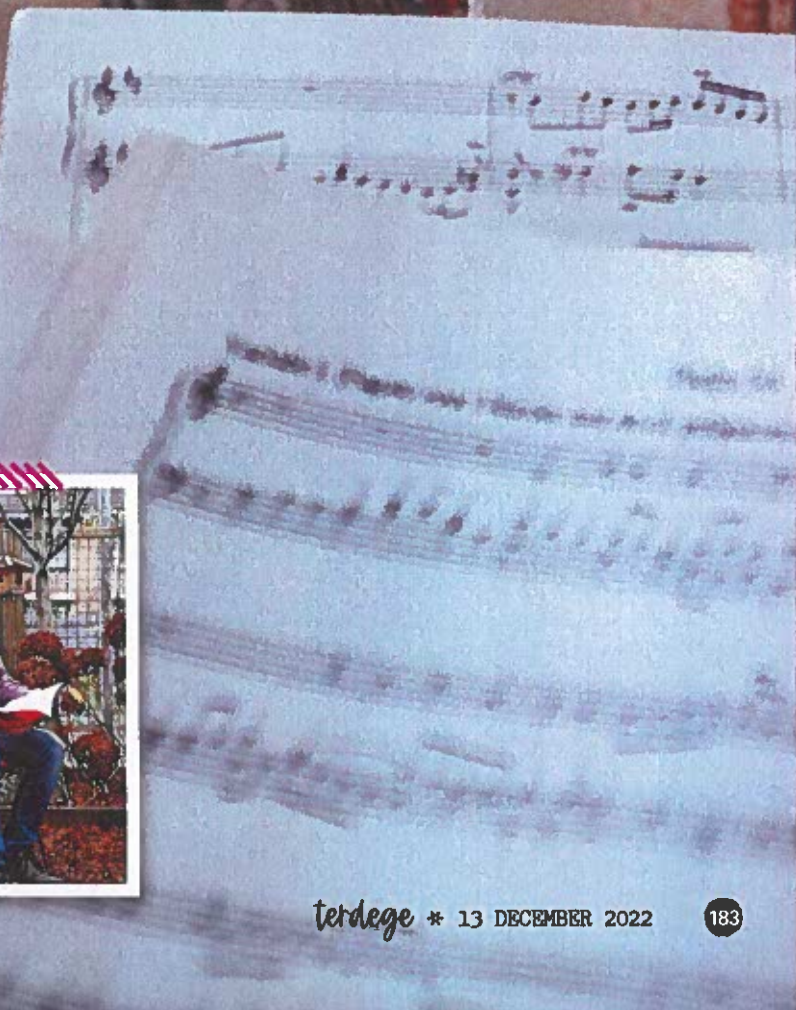
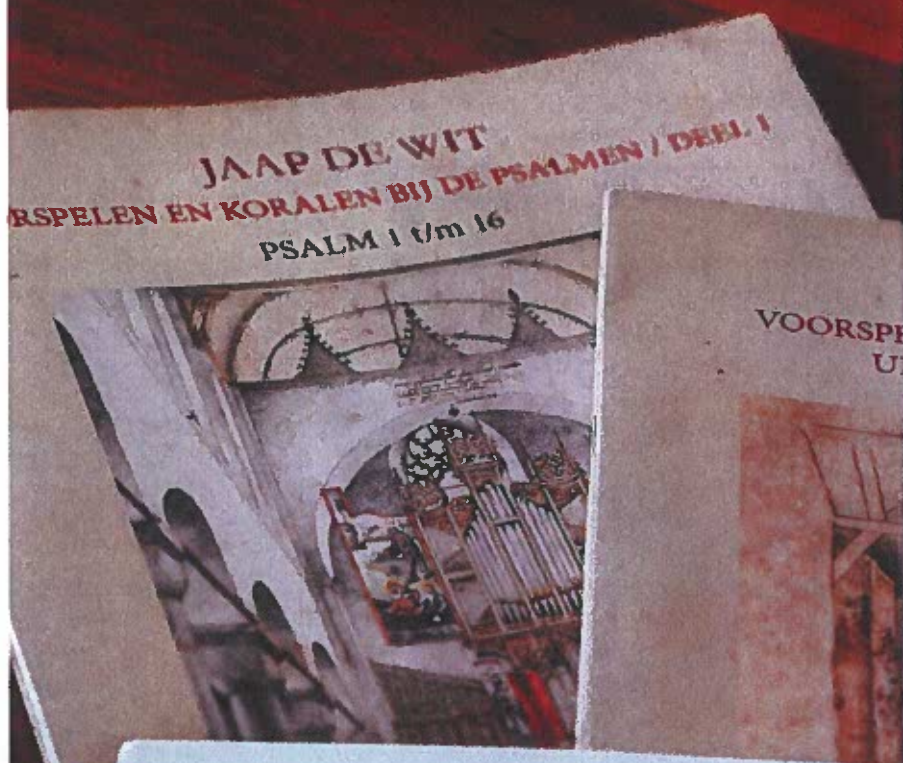
In die tijd nam vader de jonge Jaap mee naar de Grote Kerk in Dordrecht, waar Arie J. Keijzer organist was. „Ik weet nog dat ik een keer diep onder de indruk was van diens spel. Zo muzikaal!”

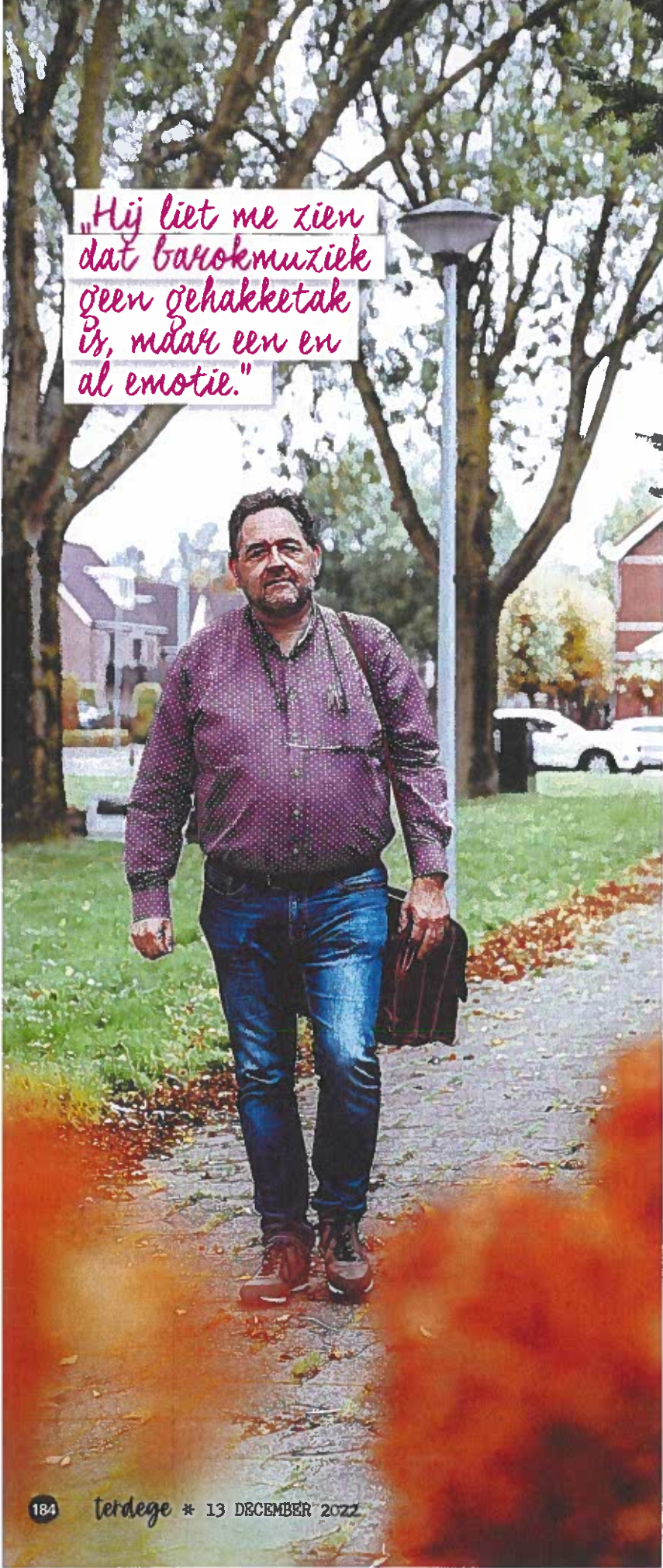
Vader vroeg aan Keijzer of de 11-jarige Jaap ook eens mocht spelen. En dat mocht. Zodoende zat de muzikale jongen met enige regelmaat achter de klavieren van het machtige Kamorgel in Dordt. Zijn vader was in zijn muziekmaak tamelijk breed, zegt De Wit. „Bij ons thuis klonk de orgelmuziek van Feike Asma, maar we luisterden ook naar de opnamen van het dubbelkwartet van Piet van Egmond en naar klassieke muziek. Hij was niet kieskeurig.”

Uiteraard kreeg de jonge Jaap orgelles. Eerst de basisbeginselen. Maar al gauw mocht hij op les bij de voormalige organist van de Grote Kerk in Dordrecht, Cor P. Visser. „Die liet me alles spelen: de literatuur van Bach tot en met Andriessen. Visser was ook niet eenkenig.”

BACH

Intussen ontdekte Jaap dat zijn tekenleraar op de mavo in Dordt, Herman A. van Duinen, ook een muziekliefhebber was. In de pauzes ging hij nogal eens bij hem buurten. „Ook luisterden we opnamen van de Duitse organist Wolfgang Rübsam, die Bach speelde. Dat was een voorbeeld voor ons. Het ging met Van Duinen vaak over Bach.” Jaap was in die tijd al druk bezig >>

„Hij liet me zien dat barokmuziek geen gehakketak is, maar een en al emotie.“

met het schrijven van muziek. „Daar was ik op de basisschool mee begonnen. Dan schreef ik een tweede stem bij een psalm, die ik zelf op de blokfluit meespeelde.” Toen Bach meer en meer in beeld kwam, ging Jaap ook beter naar diens muziek kijken. Het bekende „Orgel-Büchlein”, met korte bewerkingen bij lutherse koralen, vormde een dankbaar studieobject. „Zo'n bewerking liep ik helemaal na: wat doet Bach precies, hoe lopen de stemmen? En vervolgens maakte ik naar dat voorbeeld zelf een psalmcompositie.”

In 1985 schreef Jaap op deze manier voor tekenleraar Van Duinen een bewerking van Psalm 68, naar analogie van een voorspel van Bach. Het zou een patroon in zijn schrijfwerk worden: muziek van een grote componist analyseren en in die lijn iets nieuws creëren.

KLAVECIMBEL

De contacten met Arie J. Keijzer in Dordt zorgden ervoor dat Jaap graag naar het conservatorium wilde. Zo gebeurde in 1986. Hoofdvak orgel, bijvak piano. Dat laatste lag hem niet, vertelt De Wit. Maar het instrument dat in het tweede jaar in beeld kwam des te meer: het klavecimbel. Dat werd z'n tweede hoofdvak, met als docent David P. Collyer, een leerling van de bekende Ton Koopman.

De Wit: „Toen ging er een wereld voor me open. Ik had heel sterk de behoefte om de muziek van Bach, maar ook die van oudere componisten als Buxtehude en Sweelinck, te doorgronden. David hielp me daarbij. Hij liet me zien dat barokmuziek geen strak gehakketak is, maar een en al emotie. Hij kon over één noot in de muziek een halfuur vertellen: hoe die bedoeld is en hoe

je die moet articuleren. Daarbij benaderde hij die muziek vocaal; dat is de basis van alles."

In die tijd dronk De Wit de barokmuziek met volle teugen in. Hij beluisterde Gustav Leonhardt met klavecimbelmuziek van Sweelinck, en Ton Koopman met werken van Bach en Buxtehude. „Ik viel 's avonds in slaap met de koptelefoon op, met de cantates van Buxtehude door Koopman in m'n oren." Samen met vriend Arie de Bruijn laafde hij zich aan de motetten van Bach in de uitvoering van dirigent Philippe Herreweghe. „Toen ging ineens het licht aan. Ik begon die muziek te begrijpen. Heel indringend was het."

EINZELGÄNGER

De Wit ontwikkelde zich in die tijd tot een getalenteerde speler. In 1990 won hij in Bolsward bijvoorbeeld het nationaal improvisatieconcours. De weg naar een carrière in de muziek lag open. Toch sloeg hij die weg niet in. Al tijdens zijn muziekstudie ging De Wit wiskunde doceren. En dat bouwde hij steeds meer uit, tot hij fulltime

„Voor een concertpraktijk ben je altijd bezig jezelf te presenteren. Daarvoor moet je extravert zijn. Dat zit niet in mijn aard."

docent was.

Niet dat hij niets meer met muziek deed. Zo werd hij in 2002 dirigent van vocaal ensemble Musica Ricercata. Met dat amateurgezelschap maakte De Wit in 2003 in Zaltbommel de cd "Laus Deo, Salus Populo". Alle bewerkingen voor koor en orgel schreef hij zelf. De cd

kreeg lovende recensies.

Toch was De Wit de achterliggende jaren weinig op het podium te vinden. Als er een concert voor hem georganiseerd wordt, zoals in maart 2019 op het Duyschotorgel in Hendrik-Ido-Ambacht, dan speelt hij graag. Maanden van tevoren begint hij dan al met de voorbereidingen, vertelt hij. Waarom hij het niet vaker doet? „Als je fulltime lesgeeft, moet het er allemaal naast. Dat komt dus op de avonden neer. We hebben drie kinderen, de vierde is op komst. Ik wilde dat niet meer."

Daar komt nog bij dat De Wit zichzelf een „einzlgänger en een perfectionist" noemt. „En ik ben redelijk introvert. Voor een concertpraktijk ben je altijd bezig jezelf te presenteren. Daarvoor moet je extravert zijn. Dat zit niet in mijn aard." Bovendien is hij veeleisend, voor anderen en voor zichzelf. „Je werkt altijd met amateurs, ook met een ensemble als Musica Ricercata. Zo'n cd in Zaltbommel was echt een hoogtepunt. We hebben met elkaar onze stinkende best gedaan. Ook als het gaat om mijn

eigen composities op die cd, vind ik dat ik mezelf in sommige stukken overtroffen heb. Het feit dat ik 'm nog weleens draai, zegt wel iets. Tegelijk, in mijn beleving kan het altijd beter. Dat is het bijzondere aan mij: ik leg de lat heel hoog. Voor anderen, maar vooral ook voor mezelf ben ik heel streng."

De Wit legt zich de laatste jaren dus toe op het componeren. Als hij gevraagd wordt voor een project als de uitgave bij de bundel "Weerklink", doet hij dat graag. „Dat vind ik leuk, ja. Zoiets geeft voldoening." Hoewel hij dan weer niet benieuwd is hoe anderen zijn muziek spelen. „Misschien snapt zo iemand het helemaal niet, maar beleeft hij of zij er wel veel plezier aan. Prima, maar dan hoeft ik dat niet per se te horen."

FAVORIET

De Wit heeft één leerling, met wie hij kan lezen en schrijven. Met hem buigt hij zich in de Hoflaankerk in Rotterdam, waar De Wit vervangend organist is, over muziek van Sweelinck, Scheidemann en andere oude meesters. Een concert als in Hendrik-Ido-Ambacht bereiden ze samen voor. „Hij is heel leergierig. Dan kan ik mijn ei kwijt." Wie De Wit naar zijn favoriete componist vraagt, verwacht de naam van Bach te horen. Hij noemt echter andere componisten, uit de periode vóór Bach. „Natuurlijk staat Bach op grote hoogte. Maar mijn hart ligt nog meer bij bijvoorbeeld diens voorgangers Buxtehude en Bruhns. Of bij Scheidemann en Sweelinck."

Hij loopt nog een keer naar de kast. „Kijk, een compositie over Psalm 74 in de stijl van Bruhns. Ik heb diens uitgebreide bewerking over "Nun komm, der Heiden Heiland" grondig geanalyseerd, en vervolgens helemaal in die stijl mijn fantasie over Psalm 74 gemaakt. Daar geniet ik van."

ZIE DE VOLGENDE PAGINA'S VOOR BEWERKINGEN VAN DE LOFZANGEN VAN ZACHARIAS EN SIMEON DOOR JAAP DE WIT.

De Lofzang van Zacharias

Voorspel (op 2 manualen en pedaal)

Jaap de Wit

II (klein plenum)

This system shows the first six measures of the prelude. The right hand plays a melodic line with grace notes, while the left hand provides a rhythmic accompaniment. The dynamic marking is 'II (klein plenum)'.

Ped. (16' + 8' + fagot 16')

The pedal line for the first system, consisting of six measures of a simple rhythmic pattern in the bass clef.

c.f.

I (plenum met tongwerk 8')

This system contains measures 7 through 12. The right hand continues the melodic development, and the left hand has a more active role. The dynamic marking is 'c.f.' (crescendo forte). The registration marking is 'I (plenum met tongwerk 8')'.

The pedal line for the second system, measures 7 through 12.

1.

This system contains measures 13 through 18. It features a first ending bracket over the final two measures of the system.

The pedal line for the third system, measures 13 through 18.

2.

This system contains measures 19 through 24. It features a second ending bracket over the final two measures of the system.

The pedal line for the fourth system, measures 19 through 24.

First system of musical notation, consisting of three staves. The top staff is a grand staff with a treble clef and a bass clef. The middle staff is a bass clef staff. The bottom staff is a bass clef staff. The music features complex rhythmic patterns, including triplets and sixteenth notes, with various articulation marks like accents and slurs.

Second system of musical notation, consisting of three staves. The top staff is a grand staff with a treble clef and a bass clef. The middle staff is a bass clef staff. The bottom staff is a bass clef staff. The music continues with complex rhythmic patterns and articulation marks.

Third system of musical notation, consisting of three staves. The top staff is a grand staff with a treble clef and a bass clef. The middle staff is a bass clef staff. The bottom staff is a bass clef staff. The music continues with complex rhythmic patterns and articulation marks.

Fourth system of musical notation, consisting of three staves. The top staff is a grand staff with a treble clef and a bass clef. The middle staff is a bass clef staff. The bottom staff is a bass clef staff. The music continues with complex rhythmic patterns and articulation marks.

Fifth system of musical notation, consisting of three staves. The top staff is a grand staff with a treble clef and a bass clef. The middle staff is a bass clef staff. The bottom staff is a bass clef staff. The music continues with complex rhythmic patterns and articulation marks.

The image displays a musical score for piano and bass, consisting of four systems of music. Each system includes a grand staff with a treble and bass clef, and a separate bass line below. The music is written in a key with two flats (B-flat and E-flat) and a 3/4 time signature. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, rests, and dynamic markings like accents and hairpins. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

TERDEGE STELT OOK EEN KLAVARSKRIBOVERSIE VAN DE BEWERKINGEN TER BESCHIKKING. MAIL VÓÓR 14 JANUARI 2023 NAAR REDSECR@RD.NL VOOR EEN DIGITAAL EXEMPLAAR OF BEL 055-5390333 ALS U DE BLADMUZIEK PER POST WILT ONTVANGEN!

De Lofzang van Simeon

Voorspel 1 (op 1 of 2 manualen en pedaal)

Jaap de Wit

Allegro

The first system of musical notation consists of three staves. The top staff is in treble clef, the middle in grand staff (treble and bass clefs), and the bottom in bass clef. The music is in 3/8 time and B-flat major. It begins with a series of eighth notes in the right hand and a bass line in the left hand. A fermata is placed over a note in the right hand. A performance instruction '(tongwerk 8\')

The second system continues the piece with similar rhythmic patterns. It features a prominent eighth-note melody in the right hand and a steady bass line. A fermata is present over a note in the right hand.

The third system shows a more complex texture with sixteenth-note passages in the right hand. A sharp sign (#) appears in the bass line of the grand staff.

The fourth system continues with intricate sixteenth-note figures in the right hand and a consistent bass line. A sharp sign (#) is visible in the right hand.

The fifth system concludes the piece with a final cadence. It features a mix of eighth and sixteenth notes in both hands, ending with a double bar line.

Voorspel 2 (manualiter of op 1 of 2 manualen en de c.f. op het pedaal)
canon

c.f.

Koraal (c.f. in tenor)

c.f. in tenor